

היום בו נבחרה הכנה

קלפי 79054, מעברת עמישב.

בוקר טוב. חם וטוב. השעה היא 06.45 של יום הבחירות. ליום זה פלש עולם המבוגרים אל תוך חדר כיתה א' של בית-הספר הממלכתי של המעברה, והם מתכוננים ברגע זה להתחיל במישחק החשוב והמרתק ביותר שמבוגרים יכולים לעסוק בו. הכל נעשה לפי כללים מדוקדקים, מודפסים בחוברות שהוכנו על-ידי ועדת הבחירות לכנסת הרביעית.

הנה היושבראש: יעקב פתחי, תושב מעברת עמישב. איש חרות. הוא קורא בפרטיכל האחיד לכל הקלפיות, ורושם: נוכחים (מלבדו) סגן יו"ר הקלפי צבי כפרי, איש מפא"י וותיק מעין-גנים; חבר הועדה משה עוזר (מפא"י) מעמישב; חבר הועדה (צ"כ) שירי מוניר, גם הוא תושב מעולי עיראק.

המשקיפים תופסים את מקומם: ישנו יעקב דורי, מטעם הרשימה הקומוניסטית. בחור נאה ועדין, אח בבית-חולים. "אתה נשאר כאן כל היום?" שאל אותו המשקיף השני, שמעון רוט, חבר קיבוץ מענית המפ"מ. בכל המשק נשי ארו היום רק 30 חברים. השאר התגייסו לעזרת המפלגה.

חדר לארבע שנים

רוט, ארוך ורזה, לבוש בגדי-שבת, יצא ממשקו בחמש בבוקר, כדי לשבת בחדר זה ולרשום על טפסים מיוחדים את שמות המצביעים. מדי פעם יעביר את הרשימות למטה מפלגתו במקום, ושם יראו מי מבין זוהדי המפלגה לא הצביע עדיין. ישלחו להביאו בטנדר הירוק העומד לרשות מפ"ם כאן.

שמעון רוט, טרקטוריסט בימי חול, עובד בתנאים סוציאליים תקינים. בשעה שתיים אחר-הצהרים יבואו להחליפו. הוא יסע הביתה, יביעי, ובוה יסיים את שירותו למפלגה ליום זה. יעקב דורי מבקש בו. אין הוא שייך למפלגה עשירה. אותו לא יחליפו עד אשר תסתיים ספירת הקולות בקלפי מייודע-מתי - בשתיים, שלוש, ואולי ארבע לפנות בוקר.

היו"ר רושם: ההצבעה החלה בשעה 07.40. הסדרן קורא לעבר הדלת בעלצות חגיגות: "הקליינט הראשון, בבקשה!"

קלפי מס' 50040, רחוב דיזנגוף 221, תל-אביב.

07.00 - "שלום כיתה א'", אומרת הכותרת של הפלאקאט על הקיר. אנו נמצאים בקומת הקרקע של בית-הספר הממלכתי. חלוקות מקושטות בציורים, חלקם של משרד-החינוך, חלקם מעשי ידיו של משה פרטי, אולי המורה או הורי חלק הילדים.

אחד-אחד מתכנסים חברי ועדת-הקלפי. התיבה מוצבת במקומה. כמצביא הסוקר את שדה-הקרב לפני מתן פקודת האש, משקיף יוסף גן, היושבראש, מבעד למשקפיו בודק אם הכל בסדר, בהתאם לחוק. הכל בסדר. שתי הרשימות, המכילות את שמות 830 בוחרים הקלפי, מונחות על השולחן, משני צדיו.

אפשר להתחיל. "מי תורן?" שואל הפלאקאט מול עיני, ומפרט: תורן הלוח, תורן הכיתה, תורן האוכל ותורן הבריאות. הדבר מזכיר לי את דבריה של מורה תל-אביבית, מבית-ספר סמוך, שניסתה אתמול להסביר לתלמידיה בכיתה ב' מה הן הבחירות שגבולן מושבתים היום הלימודים.

היא הסבירה זאת כך: כמו שיש לנו בכיתה תורנים לתפקידים שונים, כך יש גם תורנים במדינה. אצלנו בוחרים את התורנים אחת לשבוע, ובמדינה אחת לארבע שנים. כל האנשים במדינה הולכים ומצביעים בעד תורנים. זה כמו אצלנו בכיתה. אם התורנים של השבוע האחרון היו בסדר, משאירים אותם עוד שבוע. אם התורנים לא היו בסדר ולא ניקו היטב את הלוח, בוחרים תורנים אחרים. ילד אחד קפץ ואמר: "יחליפו את כן-גוריון!" המורה חייכה: "וזאת נדע רק אחרי הבחירות." אכן, הלילה נדע.

לא עת להכרות

במסדרון כבר הסתדר תור של אורחים, כולם בגיל העמידה, שהשימוי קום, מתוך תקווה להימנע משעות הצפיפות - ותוך כדי כך יצרו צפיפות בעצמם. היושבראש נותן את הסימן לסדרן: להתחיל. גבר בחליפה אפורה וכובע-מצחיה, בעל אף בולט ועניבה, נכנס ומגיש את תעודת-הזהות שלו. אברהם גרוסמן מקבל מעטפה, מתבודד מאחורי הפרגוד. המצביע הראשון.

קלפי 40170, שכונת ואדי סליב.

06.15 - שני תריסרים של גברים ונשים עומדים לפני דלת הקלפי, המוצבת בבית-ספר נחליאל שברחוב שיבת

ציון 10. על זרועות הנשים מתנמנים פעוטות אחדים. קבוצת נערים עומדת נכונה. בידי כל אחד מהם פתקים של אחת המפלגות הגדולות המוקיעות בבחירות לכנסת הרביעית. בין המצפים בתור מתנהל ויכוח. כמה מן הנשים טרם החליטו במי לבחור. זוג צעיר מיוצאי צפון-אפריקה מח' לט: הוא יבחר י"ס, רשימתו של בן-הרוש, והיא תבחר ח' - תנועת החרות.

רבקה סיסו, 34, ששלושה ילדים נאחזים בשמלתה ורך פעוט בור עותיה, אינה מוכנה לבחור: "כולם לא טוב... כולם שקרנים. אני הולכת הביתה בלי לבחור." היא משתכח נעת לבסוף. בסדר, היא כבר תדע בעד מי לבחור.

קלפי 50239, שכונת התקווה.

06.40 - בית-הספר הממלכתי דתי מעלה רחוב התקווה, שכונת התקווה. בבית-הספר בן הקיפה האחת מתרוצצים כמנין אנשים הבודקים את השלטים, מנסים לקבוע את נקודת ההיערכות שלהם, כל אחד נושא עימו שני דברים: מכשירי עזר לביצוע ההצבעה וסנדביצים. מרחיקי-ראות כרכו כבר את הסודרים מסביב לצוארם.

בחדר הקטן של כיתה ג' נפגשים מספר אנשים. הם נביכים. אינם יודעים במה להתחיל. "אני יושב ראש הקלפי," מציג את עצמו בצורה מנומסת ראובן שנגבאום. גבר קטן קובה לבוש שחורים, מגודל זקן ופאות. הוא מורה המקדיש את יום הבחירות החופשי מלימודים למען המפלגה - ג"ד.

גם הסגן דוד דרוי הוא מורה. אבל מורה של מפא"י. דרוי מסביר מיד, בעצב רב, כי ייתכן ויטריח קצת את חבריו. בנו בן ה-16 רכב יום לפני הבחירות על אופניים, התנגש במשהו, והובא חסר הכרה לבית חולים.

נהוג לעשות הכרות. נהוג גם להגיד כמה מלים טובות אחד לשני. אבל אין זמן. אין זמן מכיון שכולם איחרו להגיע. ברור שההצבעה לא תתחיל כפי שהיא צריכה להתחיל - בשעה שבע. היושבראש נבוך במקצת. לפניו על השולחן מספר חבילות סגורות. קשה לו להחליט איזו מהן לפתוח תחילה.

הקרב על ר' חיים

הקלפי סגורה במין פחית משונה. תעלומה. איך פותחים דבר כזה? אף אחד אינו יודע. המשחק מטעם הקומוניסטים, טים, בנימין פתאל, מציג לשבור את הסגר. היושבראש מתנגד. "לשבור יש תמיד זמן, צריך לחשוב איך לפתוח בלי לשבור." דיון קצר וסכום מהיר מוכיחים כי אין דרך אחרת. שנגבאום מעיין בחוברת ההוראות הלבנה. "בסדר. לשבור. כתוב שם שבפנים יש עוד דבר כזה בשביל לסגור." בחוץ דופקים על הדלת. השעה שבע. אליהו זילברצוויג, סדרן קלפי 50239 מביטח שיהיה בסדר. "עוד מעט," הוא קורא לעבר המצביעים חסרי הסבלנות.

תל-אביב, רחוב עבודה.

07.15. מזג האוויר השרבי מפחיד רבים. הם מגיעים בשעות הבוקר המוקדמות אל תחנת הקלפי כדי לסיים את הצבעתם ולהינתנות מיום מנוחה מלא. בין הממהרים גם הח"כ בעל המקטרת בנימין מינץ, שחזר לביתו כבר בשעה 07.25.

מינץ אינו היחיד שנמצא ברחוב בשעה זו. בניגוד לו,

זכריה ירימי, הישיש העוור, מצביע

רבים מתמוכיו בחזית הדתית התורתית, ומתנגדיו בחזית הדתית הלאומית, אינם מסיימים בשעה זאת את סדר יום-העבודה שלהם. יש להם עוד יום עבודה ארוך.

הם נכנסים בחסף אל בית-הזקנים על שם גולדוין ברחוב עבודה. יחזקאל, עסקן מזדקן וגבה-קומה של הפועל-המזרחי, מתגלה כבעל מרץ רב.

"בוא ר' חיים, בוא להצביע," הוא אומר לישיש עיוור ותוחב לידו את הפתק ב. פרחי העסקנות של החזית-הדתית התורתית אינם מפגרים אחריה. הם סוחבים את חיים הישיש אל המונית שלהם, תוחבים לו ביד פתק אחר של ג"ד. מרוב הצעות למוניות, אף מונית אינה נוסעת.

הנהגים מבוססים. "לי לא איכפת," אומר נהג המונית נחמיה לוי, "לי משלמים שבע לירות לשעה, גם אם אני עומד." הוא סתם נהנה מהקרב על רב חיים. כמו בכל המקרים מתערב מישור שלישי וזוהי. אחרי שהם מושכים אותו כל אחד לצד אחר, מגיע גבר צעיר מחרות, מושב את היים במונית שלו. העסקנים שנסארו על המדרכה מספקים רק לחיך שן. מבעד לחלון המונית השלישית מתעופפים הפתקים שנתנו לזקן. עסקן חרות נתן לו פתק אחר. אם מישור לא יצליח לפתוח את חיים ליד הקלפי, הוא יבחר בעד חרות.

עסקני שתי המפלגות הדתיות אינם חורקים שן הרבה זמן. ישנם עוד עשרות ישישים, שצריך לטפל בהם. הם חוררים לחצר בית-הזקנים, לצד קולות.

כדי לזכות בקולות אלו מותר הכל. ילדי החזית-הדתית התורתית, שהובאו ישר מן הישיבות המנוהלות על-ידי אגודת-ישראל, יודעים בודאי הרבה חוקים יהודיים, שלמדו בתלמוד. רק חוק ישראלי חדש נשכח מהם: אסור לחלק כריות תעמולה ביום הבחירות. זה לא נוגע להם. הם מחלקים כרזים התומכים בידי רבנים ידועים, התומכים במפלגתם. בבית-הזקנים אף אחד לא יאמר להם מה לעשות.

קלפי 50239, שכונת התקווה.

07.10 - שנגבאום יושב כבר במקומו, במרכז השולחן המוארך. "אזוני סדרן," הוא מכריז. "להכניס את הראשון." אל החדר מתפרץ כסופה גבר בריא-בשר. "ראובן עוזין, כן, כן עוזין ראובן, עוזין, עוזין. בעי, איזה א' עליכם?" הוא ממורמר באמת. "כבר חצי שעה אני מחכה בתור ואתם מתמזמים לכם פה." מרגיעים אותו. מעטפה ראשונה נופלת לקלפי.

קלפי 79054, עמישב.

08.00 - המצביעים הראשונים הם בעיקר זקנים ועקרות בית. לזקנים אין מה לעשות, והם רגילים ממילא לקום מיקדם. עסקני המפלגות הובילו אותם הנה בצי מכוניות העומד לרשותם. עקרות-הבית, הן עסקות-מאד. הביאו אותן לכאן בתי שתי ארוחות, אחרי שנמרו להאכיל את ארוחת-הבוקר, ולפני שתצטרכנה להתחיל בהכנת ארוחת-הצהריים. "זליכא יעקב!" קורא צבי כפרי ומעביר את תעודת-הזהות למשה עוזר. המשקיפים רושמים בשקדנות את השם והמס' פר. חברי ועדת הקלפי מעיינים בתעודה, מושיטים להוד מעלתו הבחור את מעטפתו. הוא מתבודד לרגע קט מאחורי פרגוד תא-הבחירה, חוזר ומטיל את מעטפתו לקלפי. אחרי מצביעה אשתו. היא ממרתת כנראה. אין לה סבלנות לאכות עד שתגיע אל מאחורי הפרגוד. אפשר לראותה בבירור מוציאה פתק מקופל מכיסה ומכניסה אותו למעטפה.

משרד ליכוד עולי צפון-אפריקה, ואדי סליב.

08.00 - פנינה ממן פורצת בסערה. יושבראש חודת הקלפי שלה בקולנוע הור לקח ממנה את תעודת המשקיף מטעם הליכוד. היא אינה יכולה למלא את חובתה. משקיפים אחרים מגיעים למשרד הליכוד. "לקחו מאתנו את תעודות המשקיף כדי שלא יוכלו לראות איך מסדרים אותנו," אומר אחד. כולם מסכימים. רוב יושבראש הקלפיות בואדי וס' ביבותיו הם אנשי מפא"י. הם מתנהגים כאלו היה הליכוד תנועת-מחתרת בלתי-חוקית.

קלפי 79054, עמישב.

08.30 - וידור זבידה, אשה נאה ותקיפה כבת 25, באה עם אמה הזקנה. חברי הועדה בודקים ברשימותיהם ומודיעים עים לידור שהם מצטערים, היא אינה יכולה להצביע. שמה לא נכלל ברשימת הבוחרים. "אז תנו לאמא שלי."

לאמא של וידור יש זכות להצביע. משה עוזר מורה לה להיכנס אל תא-הבחירה. וידור אחוזת ברוע אמה ומובילה אותה. היא גם רוצה להיכנס עימה אל מאחורי הפרגוד. המשקיפים מקימים צעקה, חברי הועדה מתערבים: רק לי בוחר מותר להיות בתא. וידור מתכעסת: "אבל היא לא יודעת לקרוא. איך תדע איזה פתק לקחת?"

"יש 24 פתקאות, שתבחר לה אחת!" עונים לה במקלה. וידור ממשיכה להתעקש - עד שזבידה האם פותרת